

«Заочний розгляд справи в цивільному процесі»

Заочний розгляд, як інститут цивільного процесу, є додатковою гарантією позивача від зловживання відповідачем процесуальними правами, усунення причин затягування процесу, дотримання судами строків розгляду справи.

Метою заочного розгляду справи в цивільному процесі є перешкодження сторонам судового процесу у зловживанні процесуальними правами, що відповідно сприяє розгляду справи у розумні строки.

Так, інститут заочного розгляду справи спрямований на реалізацію принципів викладених у Рекомендаціях R (84) 5 Комітету міністрів держав-членів відносно принципів цивільного судочинства, направлених на вдосконалення судової системи від 28.02.1984.

За змістом статті 224 Цивільного процесуального кодексу України (далі - ЦПК України) у разі неявки в судове засідання відповідача, який належними чином повідомлений і від якого не надійшло заяви про розгляд справи за його відсутності або якщо повідомлені ним причини неявки визнані неповажними, суд може ухвалити заочне рішення на підставі наявних у справі доказів, якщо позивач не заперечує проти такого вирішення справи.

Отже, обов'язковими умовами проведення судом заочного розгляду справи є:

- неявка відповідача у судове засідання;
- належне повідомлення відповідача про час та місце судового розгляду;
- відсутність поважних причин неявки у судове засідання відповідача;
- відсутність клопотання відповідача про розгляд справи за його відсутності;
- відсутність заперечень позивача проти заочного розгляду справи.

Неявка відповідача у судове засідання

Основною умовою заочного розгляду справи є неявка відповідача або його представника у судове засідання. Під неявкою у судове засідання мається на увазі фактична відсутність у залі судового засідання при розгляді справи по суті. Якщо у справі наявні кілька відповідачів, заочний розгляд справи можливий лише за відсутності усіх відповідачів.

Виходячи із судової практики, слід зауважити, що неявка відповідача в судове засідання після оголошеної перерви, зупинення провадження у справі та поновлення її слухання не дає підстав для ухвалення заочного рішення, оскільки відповідач брав участь у попередніх засіданнях, йому роз'яснювали його права та обов'язки, він висловлював свою думку і ставлення до позовних вимог.

Належне повідомлення відповідача про час та місце судового засідання.

Важливим є встановлення судом належного сповіщення відповідача або відповідачів про час та місце судового засідання.

Суд у даному випадку керується статтями 74-76 Глави 7 «Судові виклики і повідомлення» Розділу I ЦПК України.

При оцінці належного повідомлення відповідача про час та місце судового засідання важливим є завчасне повідомлення відповідача про час та місце судового засідання. Так, відповідно до частини 4 статті 74 ЦПК України судова повістка про виклик повинна бути вручена з таким розрахунком, щоб особи, які викликаються, мали достатньо часу для явки в суд і підготовки до участі в судовому розгляді справи, але не пізніше ніж за три дні до судового засідання, а судова повістка-повідомлення - завчасно.

У деяких випадках, неможливо встановити місце реєстрації або фактичне місце перебування відповідача. При такій умові, суд керується частиною 9 статті 74 ЦПК України, відповідно до якої відповідач, зареєстроване місце проживання (перебування), місцезнаходження чи місце роботи якого невідоме, викликається в суд через оголошення у пресі. З опублікуванням оголошення про виклик відповідач вважається повідомленим про час і місце розгляду справи.

Відсутність поважності причини неявки відповідача у судове засідання.

Вирішуючи питання про призначення заочного розгляду справи, суд повинен встановити поважність причини неявки відповідача у судове засідання. Якщо відповідач вперше не з'явився у судове засідання та повідомив причини неявки у судове засідання, які визнані судом поважними, на вимогу статті 169 ЦПК України судове засідання відкладається.

Слід звернути увагу на те, що якщо відповідачем подано заяву про розгляд справи за його відсутності, суд за таких обставин розглядає справу у загальному порядку або відкладає розгляд справи.

Якщо відповідач повторно не з'являється у судове засідання, суд вправі призначити заочний розгляд справи, керуючись статтею 224 ЦПК України.

Відсутність заперечень позивача проти заочного розгляду справи.

Відповідно до статті 224 ЦПК України, умовою про проведення заочного розгляду справи передбачається відсутність заперечень позивача проти такого вирішення справи.

Так, позивач висловлює свою думку, щодо проведення заочного розгляду справи, така згода може бути висловлена позивачем усно з обов'язковою фіксацією у протоколі судового засідання.

У випадку відсутності згоди позивача, щодо проведення заочного розгляду справи, суд відкладає розгляд справи та направляє позивачу, який не з'явився, повідомлення про час і місце нового судового розгляду.

Отже, підсумовуючи вищезазначене, дотримання судами процесуального законодавства при ухваленні заочного рішення є визначальним з точки зору виконання інститутом заочного провадження своєї мети — сприяти ефективному та оперативному здійсненню правосуддя.

Автор: відділ судової роботи та міжнародного співробітництва Головного територіального управління юстиції в Одеській області, spi@od.minjust.gov.ua, 65028, Одеса, вул. Богдана Хмельницького, 34, тел.(048) 705-44-59